[redacted] (آبی) ملام

[redacted] (سبز) دام‌دار

— معنای خاص

✓ چند معنایی

اهمیت املایی

واژه‌نامه

واژه‌نامه

ستایش: لطف خدا

ادبار: بدبختی، سیه‌روزی؛ متضادّ اقبال

اقبال: خوشبختی، سعادت

توفیق: آن است که خداوند، اسباب را موافق خواهش بنده، مهیّا کند تا خواهش او به نتیجه برسد؛ سازگار گردانیدن ← سازگار شدن X

تیره‌رایی: بداندیشی، گمراهی تیره‌رای: بداندیش، گمراه

چاشنی‌بخش: آنچه برای اثربخشی بیشتر کلام به آن اضافه می‌شود.

حلاوت: شیرینی

نژند: خوار و زبون

درس اوّل: نیکی گنج حکمت: همّت

جیب: گریبان، یقه

چنگ: نوعی ساز که سرِ آن خمیده است و تارها دارد. میانه X

حمیّت: غیرت، جوانمردی، مردانگی

دَغَل: ناراست، حیله‌گر

دون‌همّت: کوتاه همّت، دارای طبع پست و کوتاه اندیشه

زَنخدان: چانه

شُغال: جانورِ پستانداری است از تیرهٔ سگان که جزو رستهٔ گوشتخواران است.

شَل: دست و پای از کار افتاده

شوریده‌رنگ: آشفته‌حال

غیب: پنهان، نهان از چشم؛ عالمی که خداوند، فرشتگان و ... در آن قرار دارند.

فروماندن: متحیّر شدن

قُوت: رزق روزانه، خوراک، غذا قوّت: نیرو، توانایی

درس دوم: قاضی بُست شعرخوانی: زاغ و کبک

اطبّا: جمعِ طبیب، پزشکان

افگار: مجروح، خسته نگرها X

ایزد: خدا، آفریدگار

برنشستن: سوار شدن

بی‌شبهت: بی تردید، بی شک

توقیع: مُهر یا امضای پادشاهان و بزرگان در ذیل یا بر پشت فرمان یا نامه؛ توقیع کردن: مُهرزدن یا امضا کردن

چاشتگاه: هنگام چاشت، نزدیک ظهر

حَشَم: خدمتکاران خدمتکار X

خُطوات: جمعِ خُطوه، گام‌ها، قدم‌ها گام، قدم

خیرخیر: سریع، آسان

خیلتاش: هریک از سپاهیانی که از یک دسته باشند سپاه X

دربایست: نیاز، ضرورت

دُرُست: تندرست، سالم

دوال: چرم و پوست؛ یک دوال: یک لایه، یک پاره

راغ: دامنهٔ سبز کوه، صحرا

رُقعت: رقعه، نامهٔ کوتاه، یادداشت

روضه: باغ، گلزار

زایل شدن: نابود شدن، برطرف شدن

SanjeshCloud
www.SanjeshCloud.ir

زرِ پاره: قراضه و خُردهٔ زر، زرِ سکّه شده

سبحان الله: پاک و منزّه است خدا (برای بیان شگفتی به کار می رود؛ معادلِ «شگفتا»)

سِتَدن: ستاندن، دریافت کردن

سرسام: تورّم سر و مغز و پرده‌های آن که یکی از نشانه‌های آن، هذیان بوده است. هذیان ✗

سور: جشن صور: تصاویر

شبگیر: سحرگاه، پیش از صبح

شراع: سایه‌بان، خیمه ربطی به احکام دین ندارد!

صَعب: دشوار، سخت

صِلَت: انعام، جایزه، پاداش

ضَیعَت: زمین زراعتی؛ ضَیعَتک: زمین زراعتی کوچک

عارضه: حادثه، بیماری

علّت: بیماری

عزَّ و جَل: عزیز است و بزرگ و ارجمند

عِقد: گردن‌بند

غرامت‌زده: تاوان‌زده، پشیمان ضرر کرده ✗

غَزو: جنگ کردن با کافران

فارغ شدن: آسوده شدن از کار

فراخ تر: آسوده‌تر، راحت‌تر

فراغ: آسایش، آسودگی فراق: دوری

فرودِ سرای: اندرونی، اتاقی در خانه که پشت اتاقی دیگر واقع شده باشد، مخصوص زن و فرزند و خدمتگزاران ← ن!

فیروزه‌فام: به رنگ فیروزه، فیروزه‌رنگ فام: برای رنگ به کار می‌رود.

قضا: تقدیر، سرنوشت غزا: جنگ

کافی: باکفایت، لایق، کارآمد

کران: ساحل، کنار، طرف، جانب

کراهیّت: ناپسندی

کوشک: ساختمانی بلند، وسیع و زیبا که اغلب در میان باغ قرار گرفته است؛ قصر، کاخ

گداختن: ذوب کردن

گسیل کردن: فرستادن، روانه کردن

لَختی: اندکی

لِله دَرُّکُما: خدا به شما برکت و نیکی دهد

مبشّر: نویددهنده، مژده‌رسان

متقارب: نزدیک به‌هم، در کنار هم ← نزدیک‌شونده ✗

محجوب: پنهان، مستور، پوشیده

مخنقه: گردن‌بند

مَرغزار: سبزه‌زار، زمینی که دارای سبزه و گل‌های خودرو است.

مطرب: آوازخوان، نوازنده

مقرون: پیوسته، همراه به صرفه ✗

مهمّات: کارهای مهم و خطیر

مؤکّد: تأکیدشده، استوار؛ مؤکّد گشتن: سندیت یافتن، تأکید شدن

ناو: کشتی، به ویژه کشتی دارای تجهیزات جنگی

ندیم: همنشین، همدم خدمتکار ✗ پشیمان ✗

نُکت: نکته‌ها

نماز پیشین: نماز ظهر

وَبال: سختی و عذاب، گناه

وزر: گناه

همایون: خجسته، مبارک، فرخنده

یوز: یوزپلنگ، جانوری شکاری، کوچک‌تر از پلنگ که با آن به شکار آهو و مانند آن می روند.

درس سوم: در امواج سند

گنج حکمت: چو سرو باش

افسر: تاج و کلاه پادشاهان

باره: اسب

برومند: بارآور، میوه‌دار

خرگه: خرگاه، خیمه به‌ویژه خیمهٔ بزرگ

دمار از کسی کشیدن: دمار از کسی برآوردن؛ کنایه از نابود کردن کسی

سیماب‌گون: به رنگ جیوه، جیوه‌ای؛ سیماب: جیوه

گِران: سنگین، عظیم

درس چهارم: درس آزاد (ادبیات بومی ۱)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

درس پنجم: آغازگری تنها
روان خوانی: تا غزل بعد ...

اذن: اجازه، رُخصت

اعطا: واگذاری، بخشش، عطا کردن

افراط: از حد درگذشتن، زیاده‌روی، مقابلِ تفریط

التهاب: شعله‌ور شدن و برافروختن؛ مجازاً ناآرامی، بی‌قراری، اضطراب

بَختک: موجود خیالی یا سیاهی‌ای که روی شخص خوابیده می‌افتد؛ کابوس

تحت الحمایگی: تحت‌الحمایه بودن؛ تحت‌الحمایه ویژگی کشور، سرزمین یا فردی است که معمولاً به‌موجب پیمانی با یک کشور نیرومند، تحت حمایت او درمی‌آید و در عوض، امتیازات و اختیاراتی به او می‌دهد. تحت‌الحمایگی دربارهٔ یک کشور یا سرزمین، یکی از اشکال استعمار و مرحله‌ای قبل از تبدیل کامل به مستعمره است.

تفریط: کوتاهی کردن در کاری

توازن: تعادل، برابری

جنون: شیفتگی، شیدایی، شوریدگی

چنبره زدن: چنبر زدن، حلقه زدن، به‌صورت خمیده و حلقه‌وار جمع شدن

خصال: جمعِ خصلت، خوی‌ها ، خواه نیک باشد یا بد

دارالسّلطنه: پایتخت؛ در دورهٔ صفوی و قاجار، عنوان بعضی از شهرها که شاهزاده یا ولیعهد در آن اقامت داشت.

درایت: آگاهی، دانش، بینش

زبونی: فرومایگی، درماندگی

زنبورک: نوعی توپ جنگی کوچک دارای دوچرخ که در زمان صفویه و قاجاریه روی شتر می‌بستند.

شایق: آرزومند، مشتاق

صفیر: صدای بلند و تیز

طاقت فرسا: توان‌فرسا، سخت و تحمّل‌ناپذیر

غیرت: حمیّت، تعصّب

کورسو: نور اندک، روشنایی کم

معبد: پرستشگاه، محلّ عبادت

مقرّر: معلوم، تعیین‌شده

موعد: هنگام، زمان

موزون: هماهنگ، خوش‌نوا

نهیب: فریاد بلند، به‌ویژه برای ترساندن یا اخطار کردن

وجد: سرور، شادمانی و خوشی؛ به‌وجد آوردن: خوشحال کردن

ولایات: جمعِ ولایت؛ مجموعه شهرهایی که تحت‌نظر والی اداره می‌شود؛ معادل شهرستان امروزی

درس ششم: پروردهٔ عشق
گنج حکمت: مردان واقعی

پرورده: پرورش یافته
جمله: همه، سراسر
جهانگیر: گیرندهٔ عالم، فتح کنندهٔ دنیا
جهد: کوشش، تلاش، سعی
چاره گری: تدبیر، مصلحت اندیشی
خَنیده: مشهور، معروف، نامدار؛ خنیده نام‌ترگشتن: مشهورتر شدن، پرآوازه‌تر گردیدن
خویشان: جمع خویش، اقوام
رایت: بیرق، پرچم، دِرَفش
سرشت: فطرت، آفرینش، طبع
غایت: پایان، فرجام، نهایت
گزاف کاری: زیاده‌روی، بیهوده کاری
مَحمِل: کجاوه که بر شتر بندند، مهد
موسم: زمان، هنگام

درس هفتم: باران محبّت
شعرخوانی: آفتاب حُسن

استحقاق: سزاواری، شایستگی
اصناف: جمعِ صنف، انواع، گونه‌ها، گروه‌ها
اِعزاز: بزرگداشت، گرامیداشت
الوهیّت: خدایی، خداوندی
بُعد: دوری، فاصله
تعبیه کردن: قرار دادن، جاسازی کردن
تلبیس: حقیقت را پنهان کردن، حیله و مکر به کار بردن، نیرنگ‌سازی
جلّت: بزرگ است؛ حضرت جلّت: خداوند، باری‌تعالی
حضرت: آستانه، پیشگاه، درگاه

خزاین: جمعِ خزانه، گنجینه‌ها
خلیفت: خلیفه، جانشین
رأفت: مهربانی ، شفقت
ربوبیّت: الوهیّت و خدایی، پروردگاری
رغبت: میل و اراده، خواست
سست‌عناصر: بی‌اراده، بی‌غیرت
طوع: فرمان برداری، اطاعت، فرمانبری
عنایت: توجّه، لطف، احسان
غَنا: بی‌نیازی، توانگری
قبضه: یک مشت از هر چیزی
قرب: نزدیک شدن، هم جواری
کبریایی: منسوب به کبریا؛ حضرت کبریایی: خداوندتعالی
متلألئ: درخشان، تابان
مذلت: فرومایگی، خواری، مقابل عزّت
مُشتبِه: اشتباه‌کننده، دچار اشتباه؛ مشتبِه‌شدن: به اشتباه افتادن
مشعشع: درخشان، تابان
مقرّب: آن که نزدیک به کسی شده و در نزد او منزلت پیدا کرده است.
ملکوت: عالم غیب، جهان بالا
نفایس: جمعِ نفیسه، چیزهای نفیس و گران‌بها
وسائط: جمعِ وسیطه با واسطه، آنچه به مَدَد یا از طریق آن به مقصود می‌رسند.
هیئت: شکل، ظاهر، دسته‌ای از مردم

درس هشتم: در کوی عاشقان
گنج حکمت: چنان باش ...

تشییع: همراهی و مشایعت کردن جنازه تا گورستان
خوش‌لقا: زیبارو، خوش‌سیما
رضوان: بهشت، نام فرشته‌ای که نگهبان بهشت است.

زهد: پارسایی، پرهیزگاری

شبگرد: شبرو

شریعت: شرع، آیین، راه دین، مقابلِ طریقت

صنم: بُت، معشوق زیبارو (مجازاً)

عازم: رهسپار، راهی

قَدَّسَ الله روحه العَزیز: خداوند، روح عزیز او را پاک گرداند.

متّفق: همسو، هم‌عقیده، موافق

محضر: محلّ حضور، مجازاً مجلس درس یا مجلسی که در آن، سخنان قابل استفاده گفته می‌شود.

مرشد: آن که مراحل سیر و سلوک را پشت‌سر گذاشته و سالکان را راهنمایی و هدایت می‌کند؛ مُراد، پیر، مقابلِ مُرید و سالک

مرشد، مراد، پیر ≠ مرید، سالک

مَلَک: فرشته

مَلَک: پادشاه، خداوند مُلک: سرزمین

مناسک: جمعِ مَنسِک، اعمال عبادی، آیین‌های دینی

وعظ: اندرز، پند دادن

درس نهم: ذوق لطیف

روان‌خوانی: میثاق دوستی

آغوز: اوّلین شیری که یک ماده به نوزادش می‌دهد و سرشار از موادّ مقوّی است.

آماس: وَرَم، تَورّم؛ آماس کردن: گنجایش پیدا کردن، متورّم شدن

استسقا: نام مرضی که بیمار، آب بسیار خواهد.

انعطاف: نرمش، آمادگی برای سازگاری با دیگران، محیط و شرایط آن

بالبداهه: بدون اندیشهٔ قبلی

بذله‌گو: شوخ، لطیفه پرداز

به نقد: درحال حاضر، در وضعیت موردنظر

پالیز: باغ، جالیز

تحفه: ارمغان، هدیه

تمکّن: توانگری، ثروت

تهنیت: شادباش گفتن، تبریک گفتن، تبریک

چابک: تند و فرز

دستخوش: آنچه یا آن که در معرض چیزی قرار گرفته یا تحت غلبه و سیطرهٔ آن است؛ بازیچه

سبک‌سری: سهل‌انگاری و بی‌مسئولیتی مست بودن X

شاب: بُرنا، جوان

شائبه: به شک اندازنده دربارهٔ وجود چیزی، و به مجاز، عیب و بدی یا نقص در چیزی؛ بی‌شائبه: بدون آلودگی و با خلوص و صداقت، پاک، خالص

شعرِ تمثیلی: شعر نمادین و آمیخته به مَثَل و داستان

صَباحت: زیبایی، جمال

عندلیب: بلبل، هزاردستان

فرخنده: مبارک، خجسته

فرط: بسیاری

گیوه: نوعی کفش با رویه‌ای دست باف

لطایف: جمعِ لطیفه، نکته‌های دقیق و ظریف، دقایق؛ سخنان نرم و دلپذیر

لفاف: پارچه و کاغذی که بر چیزی پیچند. چیزی بر آن پیچند

متعصّب: غیرتمند

مسرّت: شادی، خوشی

مسرور: شادمان، خشنود

مشیّت: اراده، خواست

میثاق: عهد و پیمان

نکبت‌بار: شوم و ایجادکنندهٔ بدبختی و خواری

نَمَد: پارچه کلفت که از کوبیدن و مالیدن پشم یا کُرک به دست می‌آید و از آن به‌عنوان فرش استفاده می‌کنند یا کلاه و بالاپوش می‌سازند؛ بالاپوشِ نمدی

درس دهم: بانگ جرس
گنج حکمت: به یاد ۲۲ بهمن

بار: اجازه، رخصت؛ بارِ عام: پذیراییِ عمومی، شرفیابی همگانی؛ مقابل بارِ خاص (پذیرایی خصوصی)
باره: اسب
برگ: توشه و هر چیز مورد نیاز؛ مایحتاج و آذوقه
تابناک: درخشان، نورانی
جرس: زنگ
جولان: تاخت و تاز
چاووش: آن که پیشاپیش زائران حرکت می کند و با صدای بلند و به آواز اشعار مذهبی می خواند.
خاره: سنگ خارا، سنگ
راهوار: اسب خوش حرکت و تندرو، اسب و شتر خوش راه
رحیل: از جایی به جای دیگر رفتن، کوچ کردن، سفر کردن
رَشحه: قطره، چکّه
رُفت: رُفتن، زدودن
رکاب: حلقه‌ای فلزی که در دو طرف زین اسب آویخته می‌شود و سوار پا در آن می گذارد.
سترگ: بزرگ، عظیم
عَلَم: پرچم
فرض: واجب گردانیدن، آنچه انجام آن بر عهدهٔ کسی نهاده شده باشد، لازم، ضروری
کران: طرف، جهت، کنار
کلاف: نخ و ریسمان و جز آن که گرد کرده باشند، ریسمان پیچیده گرد دوک
محوطه: پهنه، میدانگاه، صحن
مَشک: انبان، خیک، کیسه‌ای از پوست گوسفند
نیلی: به رنگ نیل، کبود
وادی: سرزمین
ولی: دارندهٔ بالاترین مقام در دین پس از پیغمبر ﷺ، دوست
همپا: همراه، هم‌قدم، هر یک از دو یا چند نفری که با هم کاری انجام می‌دهند.

درس یازدهم: یاران عاشق
شعرخوانی: صبح بی تو

آدینه: روز جمعه، آخرین روز هفته
انکار: باور نکردن، نپذیرفتن، نفی کردن
بیعت: پیمان، عهد، پیمان بستن برای فرمان‌برداری و اطاعت از کسی
چنبر: حلقه و هر چیز حلقه مانند، کمند، قلّاده
رَستن: رهاشدن، نجات یافتن
روحانی: منسوب به روح، معنوی، ملکوتی
سیمینه: منسوب به سیم، سیمین، اشیای ساخته شده از سیم یا نقره
مدار: مسیری معمولاً دایره‌ای شکل که در آن چیزی به دور چیز دیگر می‌چرخد؛ مسیر
مرهم: هر دارویی که روی زخم گذارند، التیام بخش
مُنکِر: انکار کننده، ناباور

درس دوازدهم: کاوهٔ دادخواه
گنج حکمت: کاردانی

آوری: بی گمان، بی تردید، به‌طور قطع
اژدهاپیکر: در شکل و هیئت اژدها، دارای نقش اژدها
اساطیر: جمعِ اسطوره؛ افسانه‌ها و داستان‌های خدایان و پهلوانان ملل قدیم

الحاح: اصرار، پافشاری کردن

بازارگاه: جای خرید و فروش، بازار؛ در متن درس، مقصود اهل بازار است.

پایمردان دیو: دستیاران حکومت، توجیه‌کنندگانِ حکومت بیداد

پشتِ پای: روی پا، سینهٔ پا

تَرگ: کلاه‌خود

تفرّج: گشت‌وگذار، تماشا، سیر و گردش

خجسته: فرخنده، مبارک

خوالیگر: آشپز

درفش: پرچم، بیرق، عَلَم

درفش کاویان: درفش ملّی ایران در عهد ساسانی، (کاویان یا کاویانی: منسوب به کاوه)

دژم: خشمگین

زخمِ درای: ضربهٔ پتک؛ درای، در اصل زنگ کاروان است.

سپَردن: پای‌مال کردن و زیر پا گذاشتن

سپهبَد: فرمانده و سردار سپاه

سَبُک: سریع، شتابان

سروش: فرشتهٔ پیام‌آور، فرشته

شمار گرفتن: حساب پس دادن اندازه گرفتن ✗

غو: فریاد، بانگ و خروش، غریو

فایق: دارای برتری، مسلّط، چیره

فریاد خواندن: فریاد خواستن، طلب یاری کردن، دادخواهی کردن

گُرز گاوسر: گرزی که سر آن شبیه سرِ گاو بوده است.

گیهان خدیو: خدای جهان (گیهان: کیهان، جهان، گیتی)

لاف: سخنان بی‌پایه و اساس، دعوی باطل، ادّعا؛ لاف‌زدن: خودستایی کردن، ادّعای باطل کردن

مجرّد: صِرف، تنها

محضر: استشهادنامه، متنی که ضحّاک برای تبرئهٔ خویش به امضای بزرگان حکومت رسانده بود.

موبد: روحانی زردشتی، مجازاً دانشمند، دانا

نفیر: صدای بلند، فریاد ناله ✗

هنر: فضیلت، استعداد، شایستگی، لیاقت

یکایک: ناگهان

درس سیزدهم: درس آزاد (ادبیات بومی ۲)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

درس چهاردهم: حملهٔ حیدری
شعرخوانی: وطن

آوردگاه: میدان جنگ، نبردگاه

اَبرَش: اسبی که دارای پوست خال‌دار یا رنگ به رنگ (به‌ویژه سرخ و سفید) است. در اینجا مطلق اسب منظور است.

امتناع: سرباز زدن از انجام کاری یا قبول کردن سخنی، خودداری کردن

برافراختن: برافراشتن، بلند کردن برافروختن ✗

پور: فرزند مذکّر، پسر

تپیدن: بی قراری و اضطراب نمودن، لرزیدن از ترس

حبیب: دوستدار، یار، از القاب رسول اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله

حرب: جنگ و نزاع

خدو: آب دهان، بزاق خدیو: خدا

دستوری: رخصت، اجازه دادن؛ دستوری خواستن: اجازه خواستن

رزمگه: مخفّف رزمگاه، میدان جنگ

ژَنده: بزرگ، عظیم؛ ژنده فیل: فیل بزرگ

ژیان: خشمناک، خشمگین

سهم: ترس

سهمگین: هراس‌انگیز، ترس‌آور

ضرب: زدن، کوفتن

غزا: پیکار، جنگ قضا : سرنوشت

غضنفر: شیر

قبا: نوعی جامهٔ جلوباز که دو طرف جلوی آن با دکمه بسته می‌شود.

کیش: آیین، دین، مذهب

کیمیا: مادّه‌ای فرضی که به گمان پیشینیان، فلزاتی مانند مس و قلع را به طلا و نقره تبدیل می‌کند.

منزّه: پاک و بی‌عیب

هژبر: شیر ← حژبر X

درس پانزدهم: کبوتر طوق‌دار
گنج حکمت: مهمان ناخوانده

اختلاف: رفت‌وآمد

استخلاص: رهایی جُستن، رهایی دادن

اعتذار: عذرخواهی، پوزش‌خواهی

التفات: توجّه

اِمام: راهنما، پیشوا

اولی‌تر: شایسته‌تر، سزاوارتر

اهمال: کوتاهی، سهل‌انگاری کردن اِعمال: به‌کار بستن اِهمال: سهل کردن یاری کردن

براثر: به دنبال؛ اثر: ردّپا

تخلّص: رهایی

تعاون: یکدیگر را یاری کردن، یاری رساندن

تکفّل: عهده دار شدن تکلف X

تگ: دویدن

تیمار: مواظبت، مراقبت؛ تیمار داشتن: مراقبت کردن

ثِقَت: اطمینان، خاطر جمعی

جال: دام و تور

حَبّه: دانه

خایب: ناامید، بی‌بهره

دَها: زیرکی، هوشمندی

راه تافتن: راه را کج کردن، تغییر مسیر دادن

رخصت: اجازه، اذن دادن

ریاحین: جمعِ ریحان، گیاهان خوشبو

زُمرّد: سنگ قیمتی به رنگ سبز

زهاب: آبی که از سنگی یا زمینی می‌جوشد؛ جای تراویدن آب در چشمه و مانند آن؛ مجازاً اشک

ستیزه‌روی: گستاخ و پُررو جنگاور X

سَر: رئیس

سیادت: سروری، بزرگی

شکاری: منسوب به شکار؛ صید، نخجیر

صافی: پاک، بی‌غش، خالص پاک بودن X

صواب: صلاح و درست ثواب: پاداش کار نیک

طاعن: سرزنشگر، عیب جو صلاح: خیر و خوب

عقده: گره سلاح: ابزار جنگ

قفا: پشت گردن؛ دنبال و پی

گُرازان: درحال گرازیدن و به ناز و تکبّر راه رفتن، خرامان

گَشن: انبوه، پُرشاخ‌وبرگ

مُتَصَیَّد: شکارگاه

متواتر: پی‌درپی، پیاپی

مجادله: جدال و ستیزه

مطاوعت: فرمان‌بری

مطلق: رهاشده، آزاد

مُطَوَّقه: طوق‌دار

مظاهرت: یاری کردن، پشتیبانی

معونت: یاری، کمک

ملالت: آزردگی، به ستوه آمدن، ضعف و خستگی جسمی و روحی

ملامت: سرزنش

ملول: سست و ناتوان، آزرده

مناصحت: اندرز دادن؛ راستی و صداقت نسبت به همدیگر

منقطع: بریده، قطع‌شده

مواجب: جمعِ موجب، وظایف و اعمالی که انجام آن بر شخص واجب است.

مواضع: جمعِ موضع، جای‌ها

موافق: همراه، هم‌فکر

موالات: با کسی دوستی و پیوستگی داشتن، دوستداری

مودّت: دوستی، محبّت، دوستی گرفتن؛ ارباب مودّت: دوستان

ناحیت: ناحیه، سرزمین

نَزِه: باصفا، خوش آب وهوا، خرّم

همگنان: همگان، همه

ورطه: مهلکه، خطر و دشواری

وقیعت: بدگویی، سرزنش، عیب‌جویی

درس شانزدهم: قصّهٔ عینکم

روان‌خوانی: دیدار

ابلاغ: رساندن نامه یا پیام به کسی

ارک: قلعه، دژ

برّ و برّ: با دقّت، خیره‌خیره

بور شدن: شرمنده شدن، خجلت‌زده شدن؛ بور: سرخ

تأثّر: اثرپذیری، اندوه

تعلیمی: عصای سبکی که به‌دست گیرند.

تلمّذ: شاگردی کردن، آموختن

چُرتکه: واژهٔ روسی؛ وسیله‌ای برای محاسبهٔ جمع و تفریق شامل چند رشته سیم که در چهارچوبی قرار دارد. در دو رشته چهار مهره و در بقیه ده مهرهٔ متحرّک که نمایندهٔ یک تا ده است، جای دارد.

چلّه: زه کمان که انتهای تیر در آن قرار دارد و با کشیدن و رها کردن آن، تیر پرتاب می‌شود.

رفعت: اوج، بلندی، والایی

سو: دید، توان بینایی

شماتت: سرکوفت، سرزنش، ملامت

شوربا: آش ساده که با برنج و سبزی می‌پزند.

صورتک: چهره‌ای مصنوعی که چهرهٔ اصلی را می‌پوشاند و در آن سوراخ هایی برای چشم و دهان تعبیه شده است؛ نقاب (فرهنگستان زبان و ادب فارسی، در حوزهٔ هنرهای تجسمی، صورتک را در برابر «ماسک» به تصویب رسانده است)

عیار: خالص، سنجه، مقابل غش و ناپاکی؛ تمام عیار: کامل و بی‌نقصان، پاک، خالص

فرام: فریم(frame)، قاب عینک

فرنگی‌مآب: کسی که به آداب اروپاییان رفتار می‌کند، متجدّد

فرنگی‌مآبی: به شیوهٔ فرنگی‌ها و اروپایی‌ها، (مآب به معنای بازگشت یا جای بازگشت است، امّا در اینجا معنای شباهت را می‌رساند.)

قدّاره: جنگ افزاری شبیه شمشیر پهن و کوتاه؛ قدّاره‌کش: کسی که با توسّل به زور، به مقاصد خود می‌رسد.

قُلا: کمین؛ قُلا کردن: کمین کردن، در پی فرصت بودن

قوّال: در اینجا مقصود بازیگر نمایش‌های دوره‌گردی است.

کذا: آن چنانی، چنان

کلون: قفل چوبی که پشت در نصب می‌کنند و در را با آن می‌بندند.

کمیسیون: واژهٔ فرانسوی؛ هیئتی که وظیفهٔ بررسی و مطالعه دربارهٔ موضوعی را برعهده دارد؛ جلسه

(مجازاً)؛ کمیسیون کردن: تشکیل جلسه دادن

متجدّدانه: نوگرایانه، روشنفکرانه

محقّر: کوچک، حقیر

مخاطره: خطر، خود را در خطر انداختن

مسامحه: آسان گرفتن، ساده انگاری

مسحور: مفتون، شیفته، مجذوب

مشروعیّت: منطبق بودن رویه‌های قانون‌گذاری و اجرایی حکومت با نظر مردم آن کشور

مُضحک: خنده‌آور، مسخره آمیز

مغتنم: با ارزش، غنیمت شمرده؛ مغتنم شمردن: غنیمت شمردن

مُهملی: بی کارگی و تنبلی

موقر: با وقار، متین

مهیب: سهمگین، ترس‌آور

نخ قند: نوعی نخ که از الیاف کَنَف ساخته می‌شود.

هفت صندوقی: دستهٔ هفت صندوقی، گروه‌های نمایشی دوره‌گردی بوده‌اند که با اجرای نمایش‌های روحوضی، اسباب سرگرمی و خندهٔ مردم را فراهم می‌کردند. این گروه‌ها وسایل و ابزار خود را در صندوق‌هایی می‌نهاده‌اند. پرجاذبه‌ترین و کامل‌ترین گروه آنهایی بودند که هفت صندوق داشته‌اند. به هریک از بازیگران گروه «قوّال» یا «قوّالک» می‌گفته‌اند.

یُغور: درشت و بدقواره

درس هفدهم: خاموشی دریا
گنج حکمت: تجسّم عشق

برزیگر: برزگر، دهقان، کشاورز

چراغدان: جایی یا ظرفی که در آن چراغ بگذارند.

درس هجدهم: خوان عدل
روان خوانی: آذرباد

بَر: خشکی، بیابان

خوان: سفره یا طَبَقی که در آن، غذا می‌گذاشتند.

رَستن: نجات یافتن، رها شدن

ریشخند: تمسخر

شَعَف: خوشی، شادمانی

مبدّل: دگرگون، تغییرداده شده

مطلق: بی‌شرط و قید

معتبر: محترم، ارزشمند

مُفرِح: شادی‌بخش، نشاط‌آور

مقیَّد: گرفتار، بسته، در قید شده

مُمد: مددکننده، یاری‌دهنده

هلهله: سروصدای همراه با شادی و شور و شوق، خروش

نیایش: الهی

چالاک: چابک، تند و فرز

حشر: رستاخیز، قیامت

عصیان: نافرمانی، گناه و معصیت

هول: ترس، هراس